

Інна КУЛЬЧІЙ

*к. держ. упр., доцент кафедри державного
управління та права
ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Україна намагається інтегруватися у світовий та європейський простір, і підтвердженням цього може служити присутність у національному законодавстві правових норм міжнародного права, покликаних регулювати правовідносини в інформаційній галузі. З огляду на це дослідження відповідності української законотворчості та європейського досвіду регулювання відносин у сфері масової інформації може допомогти в пошуку відповіді на питання: чи дійсно українська влада прагне реформувати суспільство відповідно до демократичних зразків. Тому питання визначення якісного змісту української нормативно-правової бази, що регулює інформаційні відносини, не просто є необхідним елементом наукових досліджень, але й важливим та об'єктивним критерієм оцінки прозорості взаємовідносин влади та медіа, а також індикатором невирішеності проблем, які гальмують демократичний поступ українського суспільства.

Подібно до української, масовокомунікаційні системи країн Європи функціонують та розвиваються в умовах потужної інформаційної експансії ззовні. Наприклад, під значним тиском індустрії розваг США протягом останніх десятиліть знаходиться європейський ринок вільного часу і передусім комерційне телебачення. У цих обставинах державам ЄС вдалося виробити достатньо ефективну протекціоністську політику у сфері ЗМІ, причому основною метою її проведення є захист самобутності європейських культур.

Питаннями вироблення та здійснення скоординованої політики у галузі масової комунікації займається в Європі низка інституцій, найвпливовішими серед яких є: керівні органи ЄС, Рада Європи, EUTELSAT, Асоціація комерційного телебачення (ACT), Спілка асоціацій редакторів газет (CAEJ), Європейська асоціація рекламних агентств (EAAA), Європейський рекламний тріумвірат (European Advertising Trepartite – EAT), Європейське космічне агентство. Ще один ключовий аспект культурно-протекціоністської політики країн Західної Європи та Скандинавії – традиційно жорсткі вимоги до програмних стратегій комерційного ТБ, поєднані із розвиненими системами підтримки національного кінематографа (Франція, Німеччина, Швеція, Норвегія, Данія). Такий алгоритм виявляється досить ефективним.

Сьогодні дослідники виділяють дві моделі відносин держави та ринку в інформаційній сфері: західну і східну. Західною моделлю називають шлях, яким йдуть індустріально розвинені країни, в його рамках можна виділити модель континентальної Європи і англосаксонську.

Англосаксонська модель визначається загальною концепцією соціально-економічного розвитку, яка передбачає превалювання приватного сектора над функціями держави в усіх напрямках розвитку суспільства. Американський вплив у галузі комунікаційних технологій та інформаційної сфери відчутний у глобальних процесах, міжнародній політиці, світовій економіці. Ця модель передбачає інтенсивний розвиток електронних комунікацій для встановлення соціальних, політичних, культурних зв'язків у суспільстві. Проблема розвитку універсальних послуг має важливе значення в США та Великій Британії, вона вирішується за допомогою стратегії поліпшення якості інформаційних послуг, соціальної орієнтації суспільства.

Європейська модель також вирізняється пошуками рівноваги між контролем держави та стихією ринку, динамічним поєднанням державних інтересів і прагнень приватного та корпоративного бізнесу. Характерними рисами європейської моделі виступають варіативність і політична спрямованість програм регулювання інформаційної сфери для різних країн, обумовлених новою європейською геополітикою, становленням економіки знань, різними можливостями постіндустріального розвитку. У рамках європейської моделі українські дослідники (Є. Макаренко, А. Колодюк) називають західноєвропейську, скандинавську, центральноєвропейську, східноєвропейську стратегії [1, с. 25].

Західноєвропейський підхід до ролі держави у процесі переходу до інформаційного суспільства викладено в таких документах.

1. Резолюція Європейського Союзу «Біла Книга. Зростання, конкурентоспроможність, зайнятість: виклики та стратегії XXI століття», в якій підкреслюється важливість державного контролю в комунікаційній сфері (особливо над супермагістралями) з урахуванням переваг приватного сектора.

2. Директива Європейського Союзу «Зелена Книга. Життя і працевлаштування в інформаційному суспільстві».

3. Рекомендації «Інформаційна магістраль для глобального суспільства» (Brussels, 1996).

4. Програма «Europe i-2020» [2].

Сьогодні інформаційна політика Європейського Союзу виходить із доктрини європейського інформаційного суспільства, проголошеної 1994 р. у доповіді «Європа і глобальне інформаційне суспільство: рекомендації для Європейської Ради ЄС» (відома в науковій літературі як доповідь Мартіна Бангеманна). Основна ідея – зміна традиційних підходів і оцінок міжнародного співробітництва і світової конкуренції: від геополітики, яка

визначає міжнародне становище країни за географічними ознаками, природними ресурсами, кліматичними умовами, політико-економічними чинниками, до технологічної політики (інформатики), яка визначає місце кожної держави у світовій ієрархії залежно від упровадження нових наукових досягнень і високих технологій в усі сфери життєдіяльності суспільства. Позиція ЄС у регіоні обумовлює економічну і соціальну інтеграцію європейських країн, реорганізацію бізнесу, переосмислення взаємовідносин державного і приватного секторів, нові форми організації праці та інші інституційні перетворення. Напрямки і стратегії інформаційної політики ЄС втілені у програмах і проектах Організації стратегічних наукових досліджень таких, як: RTD (Розвиток Технологічних Досліджень), ІМПАСТ (Інформаційні технології і ринкова політика), ESPRIT (Європейська стратегічна програма промислового розвитку і впровадження технологій), проектах «Он-лайн для урядів», «Глобальна інвентаризація», «Глобальний виклик Бангеманна», «Електронна комерція», «Дистанційна освіта, медицина, культура та інформаційні послуги». Реалізація програм і проектів ЄС, спрямованих на становлення ІС в Європі, здійснюється за підтримки ЄС та європейських країн на найвищому рівні [2].

Аналізуючи європейську модель інформаційного суспільства в цілому, необхідно відзначити, що пошук певного балансу між повним контролем з боку держави і законами ринку, тобто, сполучення урядових і ринкових сил, виступає основною рисою інформаційної політики не тільки країн Північної Європи, але й інших країн Європейського Союзу. У той же час ЄС продовжує приділяти сьогодні велику увагу питанням приватизації і лібералізації ринку інформаційно-комунікаційних технологій. Європейська модель відрізняється стратегією європейської інтеграції, поняттям «об'єднаної Європи», пошуками рівноваги між контролем держави і стихією ринку, динамічним поєднанням державних інтересів і прагнень приватного та корпоративного бізнесу з урахуванням того, що роль кожного з них може змінюватися в часі. Характерними рисами європейської моделі виступають варіативність і політична спрямованість програм побудови інформаційного суспільства для різних країн, обумовлених новою європейською геополітикою, становленням інформаційної (інтелектуальної) економіки, різними можливостями постіндустріального розвитку.

Список використаних джерел

1. Макаренко Є.А. Міжнародні інформаційні відносини : Монографія. – К. : Наша культура і наука, 2002. – 452 с.
2. Петраков С.І. Моделі державного регулювання інформаційної сфери: закордонний досвід [Електронний ресурс] / С.І. Петраков // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 1 (39). – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2011-1/doc/4/08.pdf>. – Назва з екрана.

ЗАЯВКА

на участь у роботі науково-практичної конференції
**«Актуальні проблеми європейської
та євроатлантичної інтеграції України»**
17 травня 2018 р.

Прізвище, ім'я, по батькові:	Кульчій Інна Олексіївна
Науковий ступінь, вчене звання:	к. держ. упр., доц.
Місце роботи:	Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
Посада:	доцент кафедри державного управління і права
Поштова адреса організації:	36003, просп. Першотравневий, 24
Контактний телефон (з кодом міста):	0507738746
E-mail:	nafusail@gmail.com
Напрямок	3. Публічне управління та публічна служба в країнах ЄС: досвід для України
Назва доповіді (повідомлення):	Європейський досвід формування та реалізації державної політики у сфері масової інформації